

Burhanettin Duran

bduran@setav.org

2020'DE DIŞ POLİTİKAYI NÉ BEKLİYOR?

TÜRKİYE, 2020'DE DIŞ
POLİTİKADA EN AKTİF ÜLKE
OLACAK GİBİ GÖRÜNÜYOR.

SURİYE, LİBYA, DOĞU
AKDENİZ, ABD VE RUSYA
İLE İLİŞKİLER BU YIL DA
ANKARA'NIN GÜNDEMİNDE
ÖNEMLİ YER TUTACAK. BU
KONULARIN TÜRKİYE'YE
HEM FIRSAT HEM DE BİR
MEYDAN OKUMA SUNACAĞI
KUŞKUSUZ.

Baş döndürücü olaylara tanık olduğumuz 2019, belki de ardı ardına yaşanan olayların etkisiyle büyük bir hızla geçti. Modern zamanların belirgin özelliği çok şeyi, hızlıca yaşamak olmalı. Bu yıl Brexit'i, NATO'nun geleceğini, Başkan Trump'ın azlini, İsrail'in yayılmacılığını, Kaşıkçı cinayetini, Hong Kong'dan İran'a, Irak'tan Fransa ve Bolivya'ya uzanan protestoları, ticaret savaşlarını, S-400'leri, yerel seçimleri, Suriye iç savaşını, Barış Pınarı Harekatı'nı, Bağdadı'nın öldürülmesini, Keşmir'i Aramco'nun vurulmasını, yerli otomobili, Kanal İstanbul'u, ABD yaptırımlarını, ekonomik toparlanmayı, Doğu Akdeniz ve Libya'yı tartıştık. Bu başlıkların önemli bir kısmını 2020'de konuşmaya devam edeceğiz. Elbette yeni yılda dünyamız ve ülkemiz için hayırlı gelişmeler olmasını umuyoruz. Ancak son birkaç yıldır içine girdiğimiz "büyük güçler rekabeti" döneminin kaotik etkilerini tanımak ve uyum sağlamak zorundayız.

Liberal Düzenin Krizi

Başkan Obama ile başlayan ve Trump ile devam eden liberal dünya düzeninin krizi olgusu yeni yılda da derinleşecek. ABD'nin başkanlık seçimi sebebiyle küresel krizlerde daha öngörülemez ve sorumsuz olacağını tahmin edebiliriz. Trump'ın Kasım'da Kongre'de de çoğunluğu sağlayarak seçilmesi durumunda ABD'nin Ortadoğu dahil belirli bölgelerden çekme politikası ivme kazanacaktır. Yine güçlü Trump ile ABD'nin Çin ile gerilimi yeni bir aşamaya geçerken Türkiye ile ilişkilerde bir toparlanma yaşanabilir.

Kongre'de azınlığa düşen Trump ise çekişme içinde Washington demek. Yine Boris Johnson'ın 31 Aralık'a kadar Büyük Britanya'yı AB'den ayırma ancak bir arada tutma imtihanı sürecektir. İskoçların ayrılık sevdasının önümüzdeki yıllarda depreşeceği öngörülmüyor. Macron ve Merkel'in çabalarının Avrupa'nın liderlik krizini ve ağırlaşan ekonomik sorunlarını çözmesini beklemiyoruz. Batı'nın içindeki sorunlara karşı 2020'de

G20 OSAKA SUMMIT
2019

Rusya daha rahat görünüyor. Putin'in liderliği ile Avrupa üzerindeki siyasi nüfuzunu, Ortadoğu'da ise askeri varlığını artırmayı sürdürecektir. Çin ise liberal ticaretin bedavacılığının bittiğinin farkına vararak ticari imparatorluğunu koruma yönünde siyasi adımlar atmak zorunda kalabilir.

Ortadoğu ve Afrika'daki kaynamanın önümüzdeki yıllarda bitmeyeceğini biliyoruz. Arap isyanlarının hareketlendirdiği demografik topoğrafya henüz yerini bulamadı. Otoriter rejimlerin baskıları, protestolar, vekalet savaşları, terörizm ve bölgesel güçlerin rekabeti ana belirleyici olmayı sürdürecektir. Suriye'den sonra şimdi güçler mücadelesi sahnesinde Libya var. Yine Filistin meselesinde olumlu bir gelişme beklemiyoruz. İsrail, Arap rejimleri de yanına çekmenin cüreti ile bölgedeki gizli kaotik rolüne devam eder. ABD yaptırımları kısıncında-ki İran, hem Körfez'deki ülkelere güç göstermek hem de iç siyasi-ekonomik istikrarını korumak için hayli efor sarf edecek. Suudi Arabistan, cinayetle suçlanan veliahdının siyasi profili sebebiyle bir tür askıda. Türkiye ise en aktif ülke olacak.

Türkiye'nin İmkanları

2020'de Suriye (İdlib, güvenli bölge, YPG ile mücadele, mülteciler), Libya, Doğu Akdeniz, ABD ve Rusya ile ilişkiler Ankara'nın gündeminde önemli yer tutacak. Bu konuların hem fırsat hem de meydan okuma sunacağı kuşkusuz. Öncelikle Rusya ve Esed güçleri adım adım İdlib çatışmasızlık bölgesini ele geçirme niyetinde. 2-3 milyon mülteci baskısı ABD ve AB'nin iş birliği ile karşılanamazsa Ankara, İdlib'in bir kısmında da güvenli bölge kurmayı düşünmek zorunda kalabilir.

S-400'ler çerçevesindeki ABD yaptırımlarının ikili ilişkilerde bir kopmaya sebebiyet vermeyecek şekilde yönetilmesi gerekiyor. Libya denklemine müdahil olmamız Tunus-Katar-Cezayir hattında yeni iş birliği sayesinde siyasi

çözüme götürmeli. Bu bağlamda Türkiye açısından Libya-Doğu Akdeniz konusuna değinmekte fayda var. Çünkü 2019'un son günlerinin en sıcak konusu bu oldu. 2 Ocak'ta TBMM'de görüşülecek olan Libya'ya asker gönderme tezkeresi ile birlikte 2020'nin ilk sıcak konusu da Libya-Doğu Akdeniz olacak.

Üç Kritik Adım

2019 sona ererken Türkiye, Doğu Akdeniz'deki güç denklemini etkileyecek üç önemli adım attı. Masada güçlü olmak için sahada atılan askeri-diplomatik adımlar, Libya meselesinin Suriye kadar gündemimizi belirleyeceğini gösteriyor. Bu konudaki beklenen gelişmelerden bazıları şöyle sıralanabilir:

1. Türkiye, Libya ile güvenlik ve askeri iş birliği ve Doğu Akdeniz'de deniz yetki alanları konusunda iki mutabakat imzaladı. Böylece Yunanistan ve GKRY'nin Türkiye'yi Antalya Körfezi'ne sıkıştırmasının önüne geçildi. Türkiye'nin hamlesiyle tutuşan Atina, Kahire ve Paris ile dayanışmayı artırmaya çalışıyor. Dışişleri bakanları 4 Ocak'ta Kahire'de buluşuyor. Halbuki Türkiye olmadan Akdeniz'de "bölgesel iş birliği" olamaz.
2. Türkiye, Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin (UMH) davetiyle Libya'ya asker göndermeye hazırlanıyor. 2 Ocak'ta TBMM'de görüşülecek olan tezkerenin AK Parti ve MHP'nin oylarıyla rahatlıkla geçmesi bekleniyor.
3. Türkiye, Libya'da siyasi çözüme katkı sunmak için Tunus, Cezayir ve Katar ile yakın iş birliği atağına geçti. Bu iş birliği kurulabilir ve etkin şekilde işletilirse Kuzey Afrika'daki güç dengelerini de değiştirecek demektir.

Kuşkusuz, Ankara'nın yeni hamlelerinden rahatsız olan Yunanistan ve Mısır, Türkiye'nin

Libya'daki askeri varlığını engellemenin peşinde olacaklar. Nitekim Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır ve Yunanistan resmi olarak darbeci Hafter ile görüşmelere başladı. Atina ve Kahire'nin "Medusa" adlı bir operasyon hazırlığında olduğu medyaya yansıdı. Ancak sahada gücünü gösteren Türkiye hem Libya'da siyasi sürece katkı sağlayabilir hem de Doğu Akdeniz'deki paylaşım masasına güçlü şekilde oturabilir.

Libya Denizden Komşumuz

Tunus seyahatinden sonra Başkan Erdoğan, amacın "ateşkes" ve "istikrar sağlamak" olduğunu açıkladı. Türkiye'nin Libya'ya ilgisini de şu cümlelerle vurguladı: "Libya bizim ülkelerimizin deniz yetki alanlarının çakışması sebebiyle denizden komşumuzdur. Biz davet ediliğimiz yere gideriz. Ama davet edilmediğimiz yere gitmeyiz. Şu anda böyle bir davet olduğuna göre icabet ederiz... Biz ülkenin meşru hükümetinin yanında davete icabet ediyoruz. Çeşitli Avrupa ve Arap ülkelerince desteklenen darbeci generale karşı mücadele yürüten Trablus yönetimine her türlü desteği vereceğiz." Libya Ulusal Mutabakat Hükümeti'nin davetine icabetin çerçevesini "askeri desteğin her türlü sunumunu vermek" oluşturuyor. Somut anlamda ise "üs kurmak" şeklinde olması bekleniyor.

Denge unsuru

Libya sahasına bakıldığında darbeci Hafter binlerce Rus ve Sudanlı paralı askere güveniyor. Ankara müdahil olmazsa Trablus düşecek ve iç savaş iyice içinden çıkılmaz bir hal alacak. Aslında UMH, BM, ABD ve AB'nin tanıdığı meşru hükümet. Ancak bu kağıt üzerinde böyle. Uluslararası toplumun Hafter'i müzakereye zorlamak için UMH'ye askeri destek vermesi gerekiyor. Türkiye'nin asker göndermesi ile Libya'daki dengenin UMH lehine dengeleneceği görülüyor.

ABD başkanı Obama ile başlayan ve Trump ile devam eden liberal dünya düzeninin krizi olgusu yeni yılda da derinleşecek. ABD'nin başkanlık seçimi sebebiyle küresel krizlerde daha öngörülemez ve sorumsuz olacağını tahmin edebiliriz. Türkiye ile ilişkilerde ise bir toparlanma yaşanabilir.

Öte taraftan ABD Başkanı Trump'ın Aralık'ta Sisi ile görüşmesi Washington'ın, Moskova'nın Libya'ya daha fazla müdahil olmasına seyirci kalmayacağını düşündürüyor. 8 Ocak'ta İstanbul'da buluşacak olan Erdoğan ve Putin'in nasıl bir müzakere yürüteceği kritik önemde. İki liderin Libya'yı siyasi çözüme taşıyacak bir rol üstlenmesi mümkün. İki ülkenin öncülüğünde Libya'da belirli bir istikrarın sağlanması iki tarafa da kazandıracaktır.

Rusya'nın Politikası

Ankara'nın politikası netleştiğine göre şimdi Moskova'nın Libya politikası iyice açıklığa kavuşmalı. Görüntüde Rusya iki tarafa da yakın duruyorsa da Wagner grubunun paralı askerleri ile ağırlığını Hafter'den yana koyduğu açık. Moskova'nın Libya'ya ilgisi paralı askerler ve Kaddafi döneminde imzalanan petrol anlaşmalarıyla sınırlı değil. Putin için bu ülkenin sembolik önemi var. 2011'de Kaddafi'nin devrilmesiyle sonuçlanan uluslararası müdahalede ABD tarafından kandırıldığını düşünüyor. Bu sebeplerle Putin'in Libya'da seyirci kalması beklenmemeli. Moskova'nın Mısır, BAE, Suudi Arabistan ve Yunanistan ile ilişkilerini bozacak şekilde Ankara yanında yer alması umulmamalı. Libya'daki iki taraf ve onları destekleyenler arasında arabulucu bir role soyunması mümkün. Erdoğan ile Putin'in son yıllarda yürüttüğü başarılı lider diplomasisi buna katkı sağlar.

Muhalefetin Görevi

Türkiye'nin Libya hamlesi konusunda muhalefete düşen görevler de var. Batı ve Arap medyası şimdiden Ankara'nın yeni adımlarını "Yeni Osmanlı ve İslamcı yayılma" diye mahkum etmeye çalışıyor. CHP'nin başını çektiği muhalefetin "Libya'da ne işimiz var?" söylemi bu dış kampanyaya su taşır. Doğu Akdeniz ve Libya'daki menfaatlerimiz parti siyasetini aşan milli meselelerdir. "Doğu Akdeniz'de yalnız kaldık, İsrail ve Mısır ile anlaşalım" diyenler dışlandığımız masaya tek başına oturamayacağımızı, otursak da hakkaniyetsiz bir paylaşımı kabule

Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin, İstanbul'da gerçekleştirilecek olan Türk Akımı projesinin açılışı için 8 Ocak'ta tekrar bir araya gelecekler.

zorlanacağımızı görmeliler. Bu yüzden muhalefetin de sorumlu bir çizgide konuya yaklaşması gerekiyor.

Libya'da Hedef

Hedef çatışmak değil, meşru hükümete yardım ederek "terörize ortamı" dindirmek. Niyet, darbeci general Hafter'i destekleyen Fransa, Mısır, Suud, BAE ve Rusya'nın karşısına dikilmek değil. "Bölgesel bir çatışma" hiç değil. Aksine Ankara, Libya'nın komşularını da istikrarsızlaştıracak ve insani dramı büyütecek bir gidişatı engellemek istiyor. Meşru hükümeti destekleyerek önce iki taraf arasında dengenin sağlanması ve sonra da siyasi çözüme gidilmesini hedefliyor. Yani Libya'da askeri çözüm olamayacağını biliyor. Ve BM sürecinin kaldığı yerden işlemlerini arzular. Bunun için de asker göndererek aslında müdahil tarafları masaya oturtacak güç denkleminin kurulmasına katkı sağlıyor. Dünyanın gerçekliği bu. Diplomasi güçle birlikte yürüyor.

8 Ocak'ta İstanbul'da buluşacak olan Erdoğan ve Putin'in nasıl bir müzakere yürüteceği kritik önemde. İki liderin Libya'yı siyasi çözüme taşıyacak bir rol üstlenmesi mümkün. İki ülkenin öncülüğünde Libya'da belirli bir istikrarın sağlanması iki tarafa da kazandıracaktır.

Sonuçta sadece bu konuda değil başta Suriye sahası olmak üzere diğer meselelerde de güç-diplomasi denkleminin daha hissedilir bir şekilde 2020'de de Türkiye'nin önünde olacağını söylemek gerekir.